

Konst

i

Arbete

Vandringstställning

Inledning:

Kära konstförening

Konstnärer & verk:

Så funkar det

ApE EVERY DAY ART

Kristian Berglund BILDNINGSKOMPLEX

Aldís Ellertsdóttir Hoff REFUNCTIONING EVERYDAY LIFE

Mats Eriksson DIALOGER

Jens Evaldsson MAKING MEMBERS MAKERS

Local A. ARBETSPLATS(FRÅGAN)

Stina Nyberg TAL OM ARBETE

Sofia Sundberg DET SOM BLIR ÖVER

Nina Svensson VAD ÄR ER KONST VÄRD?

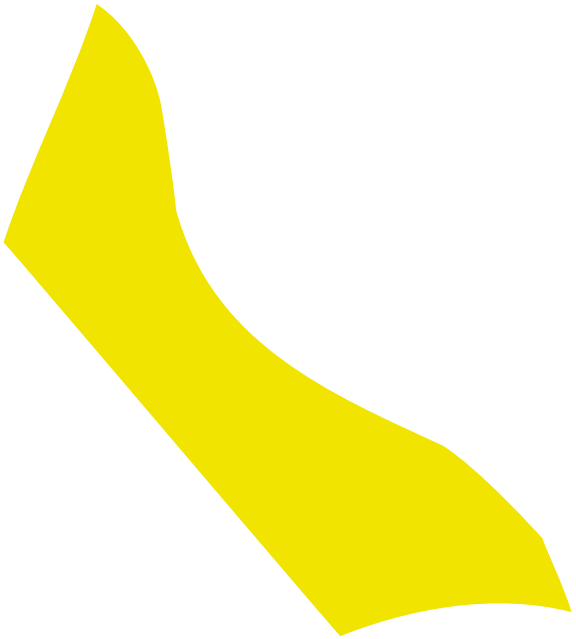
Marika Troili KUNSKAPEN SOM BLEV ÖVER

Intervjuer:

Marika Holm, Konstföreningen Torget

Anna Östlund, Konstsektionen vid SSAB i Borlänge

Kunst

Arbete

Kunst

Arbete

Kära konstförening

2016 är det premiär för den vandringsutställning som Sveriges Konstföreningar arrangerar inom ramen för projektet *Arbetets Konst*. Vandringsutställning är egentligen ett missvisande ord i sammanhanget – de konstverk som presenteras här och som kan beställas av alla konstföreningar anslutna till Sveriges Konstföreningar, kan istället beskrivas som performativa ingrepp, deltagandebaserade projekt, eller inspirerande möten.

Att vandringsutställningen har gjorts möjlig beror till stor del på ett generöst stöd från PostkodLotteriets kulturstiftelse. Vi är mycket glada att vi kan erbjuda konstprojekt som väcker frågor om arbetets natur; skapar nya relationer till våra egna kroppar; ger möjlighet till reflektion och skratt; som tar till vara på arbetsplatsens mellanrum och som omhändertar det som själva arbetet lämnat kvar – de tankar och objekt som "blivit över". Projektet *Arbetets konst* innefattar även konferensen *Konst i Arbete* på Arbetets museum 21–22 november 2015 och en antologi med samma namn, som teoretiskt, men även med konstnärliga inslag, diskuterar vem och vilka som egentligen tjänar på att det finns konst på arbetsplatsen. Den här kritiska hållningen genomsyrar även de projekt som katalogen presenterar, men de lustfyllda, knasiga, inspirerande och glädjefyllda inslagen är minst lika utmärkande.

Huvuddelen av katalogen består av presentationer av tio projekt, som tagits fram av tio yrkesverksamma konstnärer och konstnärsgupper: ApE (Anna Stina Erlandsson och Annica Einarsson), Kristian Berglund, Aldis Ellersdottir Hoff, Mats Eriksson, Jens Evaldsson, Local A. (Jenny Berntson och Felice Hapetzeder), Stina Nyberg, Sofia Sundberg, Nina Svensson och Marika Troili.

Konstens roll på arbetsplatsen har förändrats över tid, och har sett olika ut beroende på var i världen den har befunnit sig. Till Sveriges Konstföreningar är 386 arbetsplatskonstföreningar anslutna. De första arbetsplatskonstföreningarna i Sverige bildades på 1940-talet och syftet var då att erbjuda arbetarna ett stimulerande, och icke passiviserande, avbrott i en monoton och tung arbetsvardag. Dagens arbetsplatskonstföreningar ser sinsemellan mycket olika ut. I den här katalogen möter vi två av dem i intervjuer av Mathias Jansson: Konstföreningen Torget i Rinkeby och Konstsektionen vid SSAB i Borlänge.

Hans Carlsson, *projektleddare*

Kunst

Arbete

Kunst

Arbete

SÅ FUNKAR DET

Bläddra i katalogen, diskutera med medlemmarna i konstföreningen.
Välj ett eller flera konstverk/projekt som passar er. Fundera på när under 2016 som ni vill att det kommer till er arbetsplats.

Anmäl ert intresse genom att kontakta Sveriges Konstföreningars kansli.
Mail: info@sverigeskonstforeningar.nu
Post: Sveriges Konstföreningar, Tegnérgatan 60 A, 216 12 Limhamn

Förbundet betalar konstnärernas resor, uppehälle, material och arvode.

EVERY DAY ART

ApE (Annica Einarsson & Anna Stina Erlandsson)

Every Day Art är ett konstprojekt som dels genererar samarbete och gemenskap på arbetsplatsen, dels lämnar bestående avtryck vad gäller den konkreta miljön. I nära dialog med de anställda utvecklar projektet befintliga lokaler till en vackrare och mer hälsosam plats att vistas på. *Every Day Art* bygger på en helhetssyn där platsspecifik konst, färgsättning, arbetsmiljö och delaktighet står i centrum. Vi vill samla anställda på alla nivåer och även samverka med fastighetsägare. Vi utgår från de anställdas egna idéer och önskningsar, och vi delar med oss av våra erfarenheter. Delaktighet är en självklar utgångspunkt i projektet.

PRAKTISKT GENOMFÖRANDE

Every Day Art initierar i sitt första steg en dialog kring arbetsplatsens gemensamma miljöer. De anställda får i uppdrag att fundera över sina gemensamma utrymmen i den dagliga miljön. Vad fungerar, och vad går att ändra på? Med stöd i samtal och med hjälp av ett frågeformulär får de anställda enas om ett kanske bortglömt utrymme, eller ett eftersatt rum. Platsen blir sedan föremål för en workshop. Vi arbetar med idéer om rummets förändring: ny möblering, ny ljussättning, andra färger, kanske en helt annan funktion för det aktuella rummet. Den här delen av projektet tar ungefär en halv till en dag i anspråk.

Vi kommer därefter till arbetsplatsen, efter en till ett par veckor, med en lätthanterlig utställning av det mindre formatet. Utställningen placeras på arbetsplatsen och vi presenterar innehåll och berättar om tidigare projekt. Utställningen är tänkt att inspirera till ett tänkande i nya banor. Den visar förutom konstföremål, bilder och konkreta material, även dokumentation från våra tidigare uppdrag.

Vårt projekt kan ses som ett första steg i ett mer omfattande konstnärligt samarbete. Vi startar en diskussion om hur konstföreningen kan bistå, vad arbetsplatsen, fastighetsägaren och facket kan bidra med. Vi delar med oss av våra erfarenheter och hur man kan söka stöd hos olika parter. Vi bistår vid upprättandet av en budget och tidsplan. Finns intresse och ekonomiska resurser så åtar vi oss gärna att i samarbete med personal genomföra mer bestående förändringar av arbetsplatsens miljö.

BIOGRAFI

Annica Einarsson och Anna Stina Erlandsson är drivande i kulturföreningen ApE, som kontinuerligt samarbetat kring olika konstprojekt sedan utbildningstiden på Konstfack, avdelning för måleri (Bild & Miljö) 1977–1983.

Annica Einarsson arbetar sedan 2006 som konstkonsult inom Konstnärscentrum Öst, där hon på uppdrag från kommuner, fastighetsägare och byggföretag engageras för att ansvara för projekt vad gäller utsmyckning och konstnärlig miljögestaltning.

Anna Stina Erlandsson arbetar för Svenska Konstnärers Förening/Konstnärshuset i Stockholm, bland annat med administration och webb. Hon har samarbetat i andra projekt kring miljö och arbetsplats, exempelvis på Socialförvaltningen i Värmdö kommun där hon tillsammans med två kollegor skapade en helt unik miljö i väntrum och samtalsrum med hjälp av konst, färgsättning, möblering och övrig inredning.

BILDNINGSKOMPLEX

Kristian Berglund

Verket *Bildningskomplex* tar sin utgångspunkt i konstföreningsrörelsens bildningstradition och kombinerar den med en bok-, bild- och utställningsproduktion i mobilt format.

För mig är begreppet ”bildning” kopplat till att kultivera – att odla och utveckla något. Jag upplever att begreppet bildning står för ett kunnande som inte är lika ändamålsenligt och instrumentellt som ”utbildning”. I en verklighet där förutsättningarna för kunskapsinhämtning snabbt förändras blir bred bildning och stor nyfikenhet allt viktigare. Bildning är också ett ord som jag förknippar med kunskap som skaffas för dess egen skull; inte för att få ett bättre jobb, tjäna pengar eller vinna status. Fågelskådande, bilmekande eller poesiläsning är alla bildningsvägar – det finns en väg för var och en av oss. Därför vill jag undersöka vad vi väljer att se som bildning. På arbetsplatsen är man ofta omgiven av osynligt kunnande, arbetskamrater som kan mycket, kanske något oväntat som nästan aldrig kommer på tal. Ibland dröjer det flera år innan det kommer fram att man är omgiven av finsnickare, tågentusiaster eller botaniker.

En viktig inspiration till *Bildningskomplex* är alla de samtal jag haft i mitt arbete som konstnär. Samtal med dem som nyfiket tittar in och undrar vad jag håller på med när jag bygger utställningar. De möten som inträffar då är alltid annorlunda än de som äger rum när utställningen är färdig.

Bildningskomplex består av en skulptur, som samtidigt är en mobil arbetsstation där samtal kan spelas in, och där bilder kan skapas och ramas in. Texter och bilder sätts i den mobila arbetsstationen samman till små böcker som så småningom kommer att bilda ett litet bibliotek av personliga berättelser om kunskap och bildning. Den mobila arbetsstationens visuella form kommer också påminna om kunskapens slingriga och oberäknliga vägar. På samma gång rationella och irrationella, funktionella och oanvändbara.

PRAKTISKT GENOMFÖRANDE

Bildningskomplex är ett skulpturalt verk som kräver fyra kvadratmeter. Det kan anpassas till olika utrymmen. Det bör placeras i en lättillgänglig

del av arbetsplatsen tex i en lobby/reception, matsal, korridor eller eventuellt ett utställningsrum, om detta inte är för avsides.

Projektet bygger på att jag vid varje arbetsplatskonstförening får kontakt med 8–10 personer som jag gör en kort intervju med (max 3–5 minuter). Intervjuerna görs helst på plats på arbetsplatsen, men om detta inte är möjligt fungerar det även över telefon i förväg. Utifrån varje intervju kommer jag göra en bild, min tolkning av den berättelse jag får ta del av. Varje besök resulterar alltså i en helt unik utställning om 8–10 bilder baserade på berättelser från människor verksamma på just denna plats.

Jag kommer att tillbringa två dagar på varje arbetsplats för att genomföra intervjuer, göra bilder, rama och montera. Därefter trycks en liten bok med berättelserna och bilderna. Varje person som deltar i projektet kommer att få ett, och arbetsplatskonstföreningen tre, exemplar av den här boken. Under projektets gång kommer varje arbetsplatskonstförening som deltar också få exemplar av andra deltagande föreningars böcker. Efter att jag varit på platsen och genomfört arbetet blir bilderna en utställning som kan vara kvar under en tvåveckors utställningsperiod, sedan skickas dessa tillbaka till mig i ett förberett paket. Allt som behövs för genomförandet, förutom ett tillgängligt eluttag, tar jag med mig till platsen.

BIOGRAFI

Kristian Berglund arbetar främst med skulptur, teckning och film. Han har ett stort intresse för språk och teknik, och undersöker i sin konst hur vi människor förhåller oss till vår verklighet och vår omgivning. Berglund har ett stort intresse för konstpedagogik och olika typer av möten har präglat hans konst genom åren. Han är utbildad vid Umeå Konsthögskola och Konsthögskolan Valand, och är verksam i Panneröd, norr om Göteborg. Han arbetar även som filmare, tekniker och projektledare/curator vid Nordiska Akvarellmuseet.

REFUNCTIONING EVERYDAY LIFE

Aldís Ellertsdóttir Hoff

Den nederländska kulturhistorikern, professorn och filologen Johan Huizinga, som bland annat skrev boken *Homo Ludens a Study of the Play Element in Culture*, myntade begreppet ”den lekande människan”. Han menade att leken föregick människans civilisationsbyggande, och representerade och uttryckte något ursprungligt. Jag har tagit fasta på Huizingas teorier och vill möjliggöra lekandet/spelandet för er arbetsplatskonstförening. Men hur ska begreppet lek egentligen definieras? Enligt svenska akademins ordbok som ”en sysselsättning utan mål – en mindre livlig kroppsrörelse utan egentligt allvarligt praktiskt ändamål, avsedd att bereda nöje och förströelse; särskilt om dylik sysselsättning hos barn”.

Finns det då någon mening med leken? Många vill tillskriva den ett allvar och en funktion bortom själva lekandet. Men jag tror att leken är viktig av andra skäl. Den kanske inte har ett ”syfte” men mening har den, precis som all annan mänsklig aktivitet.

Situationismen, som startades i Frankrike under 1960-talet men som sedan blev en internationell rörelse, engagerade en grupp aktivister och konstnärer som ofta använde sig av leken som konstnärlig metod. Situationisterna genomförde en rad lekfulla experiment, happenings och planlösa strövtåg i det offentliga rummet. Under de här utfärderna upplevdes och analyserades omgivningens olika energier och stämningar. Begreppet psykogeografi myntades av situationisten Guy Debord. Psykogeografin är en kartläggning av hur den fysiska miljön påverkar människors känsloliv och sinnesstämning. Jag tror vi alla har erfarenhet av att vår sinnesstämning förändras av staden, rummet och arkitekturen. I min workshop undersöker vi våra egna reaktioner; vi ser om det går att skapa förutsättningar för att det oväntade skall hända och om vi kan lyckas se på vår invanda omgivning med nya ögon.

PRAKTISKT GENOMFÖRANDE

Jag vill uppmana konstföreningens medlemmar till spelande och lekande. Medlemmarna i konstföreningen på din arbetsplats kommer att få uppdrag som tar olika lång tid i anspråk. Vissa av dem går att göra över

lunchen, andra kan ta upp till en dag. Uppdragen kommer lämna spår efter sig i rummet – en utställning som växer fram under workshopens gång. För att workshopen ska kunna genomföras krävs en dator med internetuppkoppling. Det kommer då att finnas möjlighet att se av andra konstföreningar redan utförda uppdrag. För workshopen krävs också ett rum där det finns möjlighet att hänga upp uppdragsinstruktionerna. I det här rummet samlas också materialet från workshopen. Uppdragen kommer variera i svårighet och längd, och anpassas så att så många som möjligt kommer kunna delta. Ett uppdrag kan till exempel gå ut på att du, kanske tillsammans med andra, skickas ut i staden för att skriva en dikt med hjälp av de gatuskyltar du påträffar efter en tio minuters promenad. Eller att du fotograferar de fem första gula sakerna du ser i ett avgränsat område, och att du sedan ”dokumenterar” din vandring genom en skulptur, en berättelse eller något annat när du kommit tillbaka till arbetsplatsen.

BIOGRAFI

Aldís Ellertsdóttir Hoff är född och uppvuxen på Island men bor och verkar i Norrköping. Hon har en master i konst från Konsthögskolan i Umeå, och arbetar främst med performance, installationer och video. Ellertsdóttir Hoff's arbete är idébaserat och i interaktiva performanceverk lyfter hon fram motstridiga känslomässiga reaktioner, för att väcka ett behov av motstånd såväl som reflektion. Hennes arbeten tränger sig ofta in i utforskade mellanrum i vår vardag, och ifrågasätter invanda mönster och beteenden i vårt dagliga liv; hennes konst behandlar teman som migration, identitet och konstens sociala roll. De senaste åren har Aldís Ellertsdóttir Hoff arbetat med Norrköping Air, ett nystartat Artist in Residence i Norrköping; hon är också medlem i Vision Forum ett internationellt nätverk av konstnärer, författare och curatorer.

DIALOGER

Mats Eriksson

I *Dialoger* skapas en ny plats i själva utställningsrummet med hjälp av en fristående monterbar väggkonstruktion, som jag tar med mig till er konstförening. Målet är att skapa ”ett rum i rummet” där konstnärliga uttryck, som annars kanske inte kommer in på föreningsgallerierna, kan ta plats.

Via en uppkopplad filmprojektor på den här platsen hade jag tänkt visa ett urval kortare konstfilmer. Jag kommer också att berätta om mitt konstnärskap, och hur jag själv arbetar med rörlig bild. Filmerna jag visar bygger på små mikrohistorier som när de öppnas upp gestaltar en större helhet än vad som först verkar vara fallet. De förbinder också aktuella konstnärer med mindre kända konstnärskap.

En livekamera filmar den publik som tittar på programmet och min presentation. Publikens reaktioner visas simultant med filmprogrammet någon annanstans på arbetsplatsen på en monitor. Ambitionen är här att skapa förutsättningar för en dialog om deltagande, och om vem som tittar på vem.

Programmet består av följande konstnärer och filmer:

Staffan Lamm: *Branden* (10 min) 2006

Tova Mozard: *Stora Scenen* (30 min) 2010

Magnus Bærtås: *Madame & Little Boy* (27 min) 2009

Cecilia Nygren: *Jag drömde om att flyga flera kilometer med skidorna* (30 min) 2014

PRAKTISKT GENOMFÖRANDE

Genom användandet av en fristående monterbar väggkonstruktion vill jag skapa en avgränsad plats för filmvisning. Väggen produceras i förhand och sätts samman på den arbetsplatskonstförening där projektet ställs ut.

Den flyttbara väggen består av två större MDF-skivor som har målats. På den sida som är vänd utåt i lokalen är väggytan målad i en färgskala som valts ut i dialog med färger som ofta använts av Le Corbusier och av Olle Bærtling: en representant för den internationella modernismen och en från svensk konkretism. Jag vill på så vis skapa en mental

rörelse bakåt – till konstföreningarnas förflutna – på sitt sätt sammanbunden med modernismens historia. Min installation är ett försök att sammanföra ett formalistiskt formspråk med en pedagogisk situation, och även skapa incitament för en kritisk diskussion kring deltagande och visuella medier.

Insidan av väggen på väggkonstruktionen är vitmålad för filmvisning. Via en uppkopplad mediaspelare och en filmprojektor (som jag tar med mig till konstföreningen) visas de utvalda konstfilmerna. Via en länk och en enklare webb-kamera kopplas rummet upp mot andra rum på arbetsplatsen.

Filmprogrammet tar cirka en och en halv timme. Min presentation tar cirka 30 minuter. Installation av vägg och teknik ansvarar jag själv för. Det krävs en yta om 12 kvadratmeter för väggkonstruktionen, och kontakt etableras med den konstförening som önskar ha verket hos sig, för att planera installationen.

BIOGRAFI

Mats Eriksson är född 1967 i Malmö och numera bosatt och verksam i Stockholm. Eriksson är utbildad vid Konsthögskolan i Malmö, där han tog sin magisterexamen 1998, och vid Glasgow School of Art i Skottland. Erikssons konstnärskap har ett fokus på urbanitet, stadsplanering och hur människors liv påverkas av strukturella och samhällsliga omständigheter. Sedan 2007 är han doktorand i fri konst vid Malmö Konsthögskola. Eriksson har gestaltat två längre filmberättelser utifrån sin forskning: en som ställts ut på Galleri APA i Stockholm (2014), och en som kommer att visas på Kulturhuset i Stockholm (sept 2015 – jan 2016).

MAKING MEMBERS MAKERS

Jens Evaldsson

Vi erbjuder en maker-workshop i ett temporärt makerspace som upprättas på er arbetsplats. Bli en aktiv maker istället för en åskådare. Begreppen maker och makerspace kommer från amerikansk Do It Yourself-kultur. Som maker producerar du saker själv istället för att konsumera dem. En maker arbetar på många sätt som en konstnär eller en curator, men har också koppling till gräsrotsrörelser och subkulturers verksamhet. Makeridentiteten kan därför sägas vara mer inbjudande, och alla som vill kan bli makers och medskapare.

Ett makerspace är en slags pysselklubb, en kollektiv verkstad. Det är ett fritt begrepp och en beskrivning på platser där det kan finnas rum för konst, hantverk, robotik, elektronik, programmering, mat, sömnad och mycket mer. Ett makerspace är en plats där människor kan mötas och ”skapa” tillsammans både fysiskt och digitalt. Makerspaces liknar ofta verkstäder där det finns datorstyrda maskiner som till exempel laser-skärare, 3D-skrivare, CNC-fräsar och vinylskärare med mera. Demokratiska värden står i centrum för maker-kulturen och arbetet utförs ideellt; utbyte av erfarenheter och kunskap sker i vad som kan beskrivas som en ”entusiastekonomi”. I *Making Members Makers* upprättas ett temporärt makerspace i er konstförenings lokaler. Projektet sker i samarbete med Stockholm Makerspace och de personer som där håller i föreläsningar, workshops och kurser. Målet är att göra medlemmarna i er konstförening till aktiva deltagare: från members till makers helt enkelt.

PRAKTISKT GENOMFÖRANDE

Det går att använda föreningens konferenslokal eller utställningsrum (om sådant finns) till att skapa öppna workshops. Vi försöker lära oss mer om elektronik, 3D-skrivare, drönare, screentryck och mycket annat. Tanken är att workshopens resultat ställs ut i föreningens lokaler under arbetets gång. Vi tränar på nya hantverk och lär oss känna tillit till de egna besluten. Vi försöker höras och synas i grupp, och förhoppningsvis får vi också större självförtroende och självmedkänsla. Kom och delta i en kollision av världar där olika subkulturer möts i en tvärfältskaplig smältdegel!

BIOGRAFI

Jens Evaldsson är konstnär och baserad i Stockholm där han 2009 utexaminerades från Kungliga Konsthögskolan. Han arbetar idé- och kontextbaserat med de material och metoder som i det givna sammanhanget lämpar sig bäst. Med utgångspunkt i människans beteende och sociala interaktion aktiverar Evaldsson mellanmännsliga rum genom riktade interventioner, som i sin tur skapar nya kontexter och verkligheter. Exempelvis genom organisering av olika grupper och plattformar för möten, diskussioner och samarbeten, vilka ibland tagit formen av utställningar, men lika ofta skapat ett nytt diskursivt och socialt rum, på en befintlig institution eller i en social kontext. Frågor kring teknologi, transdisciplinära undersökningar, subkulturer och uppfinningar av allihanda slag, ställs i Evaldssons konst i relation till politik, psykologi, historia och filosofi.

ARBETSPLATS(FRÅGAN)

Local A.

Verksamheten på en arbetsplats går ofta ut på att samarbeta, kompromissa, bestämma, anpassa och leverera i en oändlig och aldrig sinande ström av uppgifter. Ibland flyter arbetet på, helt i linje med det man förväntas göra, ibland är det inte så. I dessa glapp, i arbetets motsättningar, tror vi att en mängd frågor uppstår. Frågor vi bär med oss och som påverkar arbetet.

Dessa individuella frågor vill *Arbetsplats(frågan)* fånga upp och samtidigt, på ett poetiskt, roligt och lustfyllt sätt, lyfta fram individerna på arbetsplatsen. *Arbetsplats(frågan)* försätter deltagarna i en konstnärlig process där nya infallsvinklar och tankar kring arbetet kan formas.

Arbetsplats(frågan) vill locka fram kreativt tänkande hos deltagarna och få dem att förutsättningslöst skapa ett självporträtt i lera under en kortare workshop ledd av Local A. I workshopen får deltagaren också möjlighet att stanna upp och "resonera" med sig själv genom att formulera två reflekterande frågor. Frågorna skall vara personliga, anonyma och handla om de anställda själva i relation till arbetsplatsen. Detta blir till en form av dubbla självporträtt som sedan används och formuleras om till ett platsspecifikt konstverk. Verket ställs sedan ut som ett bildspel/video någonstans på arbetsplatsen. På så sätt får arbetsplatsen en skraddarsydd samtidskonstutställning som handlar om arbetsplatsen – som engagerar, roar och skapar nya diskussioner.

PRAKTISKT GENOMFÖRANDE

Performancet/workshopen tar bara cirka en timme och kan med fördel starta upp ett arbetsplatssammankomst eller liknande sammankomst. Genom att det taktilla sinnet aktiveras i kontakt med leran kommer ny energi och nya perspektiv att förvärvas.

Performancet/workshopen kan i princip genomföras var som helst: på arbetsplatsen, i det offentliga rummet eller på annan vald plats. Local A. introducerar performancet/workshopen och deltagarna instrueras att skulptera ett självporträtt i lera, skriva ner två frågor, bli fotograferade med porträttet framför ansiktet och ombeds sedan att läsa in frågorna för ljudinspelning.

Local A. tar efter detta hand om materialet från performancet/workshopen och sammanfogar fotografierna i ett bildspel, och de inlästa frågorna (fast förvrängda genom transponering i tonhöjd för anonymisering) i en ljudfil. Frågorna kommer att redigeras till olika tonarter och på så sätt bilda en form av kör från arbetsplatsen. Verket installeras som en utställning på arbetsplatsen: i kontoret, korridoren, i matsalen eller på annan lämplig plats. Bearbetningen kan gå fort och genomförs av Local A. samma dag som det inledande mötet. Utställningen kan med fördel hänga kvar så länge arbetsplatskonstföreningen önskar.

BIOGRAFI

Local A. arbetar i samarbetsprojekt, ofta med pedagogiska inslag och inte sällan med barn och ungdomar. Deras intresse för kollektiva tanke- och skapandeprocesser kombineras med referenser till konsthistorien. Local A. startade 2009 och utgörs av konstnärerna Jenny Berntsson och Felice Hapetzeder som tillsammans har genomfört projekt i bland annat Tensta, Norrköping, Jerusalem och Istanbul.

TAL OM ARBETE

Stina Nyberg

Jag är inte lämpad för detta arbete. Jag är för svag, eller dum, eller helt enkelt opassande. Otrevlig är jag också. Sjukskriv mig, snälla doktorn, sjukskriv mig fort. Ge mig ett recept på sov-morgnar och samlag, på Zumba på tisdagar mitt på dagen, på sopputdelning och solbadande och en ljudbok på kurdiska. Snälla, för helvete, bara sjukskriv mig nu.

I detta arbete kommer jag att utforma och framföra ett tal tillägnat alla som arbetar på er arbetsplats. Det handlar om att på varje arbetsplats kila in en möjlighet till social samvaro utan produktionskrav, en tid för att lägga märke till erfarenheter specifika för din arbetsplats i andra former än de gängse.

Det handlar om fikarummets samtal, om arbetets historier och vad vi vågar prata om. Det handlar om svaghet, lathet, arbetslöshet och sjukdom som bärande delar av samhället. Det handlar om att lägga märke till sin egen kropp, hur dess aktivitet fyller en plats i en historia av kroppen i arbete, och hur den alltid är närvarande i all aktivitet. Det handlar om arbetare såväl som konstarbetare och vad vi kan lära av varandra. Det handlar om den obekvämt nära relationen mellan arbete och pengar. Det handlar om de historier vi berättar, de berättelser vi får höra och hur dessa skapar historia. Det handlar om att öva på att låta känslor vara en del av vårt arbetsliv; att testa andra former av samvaro inom arbetsplatsens väggar. Och det handlar om att tala om de här sakerna på jobbet.

Ett tal har historiskt sett varit ett sätt att ställa krav, men också ett format för att hylla eller informera. Inom arbetarrörelsen har de politiska talen en lång historia. Jag vill utnyttja talets form och uttryck för att tala om de dagliga erfarenheterna av att vara på jobbet. Genom att hålla ett tal om de personliga historier som utspelar sig på just er arbetsplats vill jag lyfta fram vardagliga aktiviteter, relationer och rörelser i en exklusiv föreställning för just er. Snarare än ett politiskt tal, eller ett informationstal, framför jag en konstnärlig performance som lånar talets karaktärsdrag – dess retorik, gester och karakteristik.

PRAKTISKT GENOMFÖRANDE

Tal om arbete utförs i tre delar: Del ett består av ett inledande besök av mig på arbetsplatsen där jag möter medlemmarna i konstföreningen och/eller andra intresserade för ett cirka en timme långt samtal. Vi kommer att prata om specifika intressen och problem med arbetet, berätta personliga anekdoter och dela upplevelser kring ett liv i arbete. Vi kommer också att prata om kroppen; hur den används på er arbetsplats. Sedan bestämmer vi var och när jag ska framträda.

I del två arbetar jag på egen hand med att utifrån det insamlade materialet, från samtalen vid första besöket, utforma ett tal tillägnat alla anställda på arbetsplatsen. Jag utarbetar talets text och framförande utifrån det sammanhang som era berättelser, och er arbetsplats, innebär. Lika stor tyngdpunkt läggs på talets innehåll som på dess framförande.

I del tre återbesöker jag arbetsplatsen för att framföra det cirka 20 minuter långa färdiga talet. Förslagsvis hålls framförandet på en plats där alla i personalen kan samlas (kanske i lunchmatsalen, på morgonmötet, under ett informationsmöte, eller i en samlingslokal). Jag hoppas att mitt framförande skildrar och gestaltar era personligheter och kroppar, men också arbetsplatsens relationer, känslor och politik. Efter talet finns möjlighet att samtala i mindre grupper kring de teman som tagits upp.

BIOGRAFI

Stina Nyberg arbetar som koreograf och dansare. Hennes arbete utgår alltid från en feministisk syn på kroppen; dess sociala, biologiska och politiska konstruktion och förmåga att röra på sig. Hon är utbildad som dansare på Balettakademien och har en masterexamen i koreografi från Dans- och Cirkushögskolan. Nyberg har bla arbetat som koreograf för bandet The Knife, gjort ett verk för Cullbergbaletten och ett flertal egna koreografier med stöd av MDT i Stockholm.

DET SOM BLIR ÖVER

Sofia Sundberg

Det som blir över är ett konstnärligt projekt som synliggör och berättar om det arbete som utförs på er arbetsplats. I alla processer där det blir ett resultat blir också något över. Detta något brukar betraktas som skräp eller biprodukter. Men det kan också ses som ett material med en unik berättelse. Ett material som bär med sig historia från den process som den kommer ifrån; tex det borttagna hålet som gjort det möjligt att sätta in dokumentet i en pärm, det som är runt om när en laserstråle skurit ut något från en skiva eller den sista biten som är för liten för att användas.

Att använda det material som blir över för att skildra de handlingar som leder fram till ett arbete kan liknas vid tekniken att teckna negativa former. Om man ska teckna av en komplicerad form är det lättare att teckna mellanrumsformen. Mellanrumsformen är det tomrum som är vid sidan av eller runt om en form. Genom att teckna det tomma, det som inte är någonting, den negativa formen, kan man lättare uppfatta det mer komplicerade som man vill skildra och gestalta. Om man vill fånga en arbetsprocess och dess historia, få nya ögon på det som man arbetar med dagligen, kan man använda samma teknik. Titta på den negativa formen av arbetet.

PRAKTISKT GENOMFÖRANDE

Projektet börjar med att konstföreningen samlar in material från arbetsplatsen. Jag kommer sedan till er och håller ett inledande föredrag om hur olika konstnärer har arbetat med att återanvända material. Hur ett material i sig kan berätta en historia. Vi sätter oss ner över en fika och ni berättar om ert arbete. Därefter bygger jag en skulptur av det återvunna materialet. Skulpturen får sin form av era berättelser. Jag får del av er arbetsplats unika berättelse och ni får en skulptur som kan ses som en kollektiv gestaltning av er och det arbete ni utför.

BIOGRAFI

Mötet och dialogen är en drivkraft i Sofia Sundbergs konst. Beträktarens handlingar och deltagande är en viktig del av hennes praktik. Sundberg

arbetar ofta med längre samarbeten där det ges plats att gemensamt gå in i befintliga strukturer för att utveckla idéer och tankar. De senaste fem åren har Sundberg, tillsammans med Ingo Vetter och Karl Tuikkanen, arbetat med Kirunas stadsflytt. De arbetar med en park som kommer att finnas på den ytan som staden lämnar. I projektet lyfts frågor kring identitet, minne och historia. Sofia Sundberg är lärare på Ölands Konstskola.

VAD ÄR ER KONST VÄRD?

Nina Svensson

Du har kanske gått förbi samma bild ett antal gånger utan att tänka på vad den föreställer eller vem det är som har gjort den. En dag märker du att något inte stämmer, och du förstår att bilden inte längre sitter kvar på sin plats. Vem tog bort den – eller är den stulen? Om den är stulen måste vi ta reda på vad den är värd. Verkligen värd.

En anställd på försäkringskassan i Luleå tog saken i egna händer och ställde in en målning som hon länge retat sig på i ett förråd. Ingen märkte att målningen var borttagen förrän en uppmärksam anställd noterade att konstföreningen en gång i tiden köpt in en äkta Karin Mamma Andersson. Snart visste alla att det försvunna verket troligen var värt en halv miljon kronor.

Vem hade tagit den värdefulla målningen!? Rubriken blev stöld fram till dess att den, numera pensionerade, förövaren hjälpte till att lokalisera den saknade, och till allas glädje oskadda, dyrgripen i förrådet. Kvinnan förklarade att hon inte stod ut med målningen – den var så deprimerande att se på. Hon noterade också att ingen frågat efter verket förrän det stod klart att det var värt något.

PRAKTISKT GENOMFÖRANDE

Jag gör ett studiebesök på arbetsplatsen för en ”inventering” tillsammans med medlemmar i konstföreningen. Vi kan undersöka konstsamlingen som föreningen ansvarar för, eller bara dela våra tankar om den konst som finns, eller borde finnas, på arbetsplatsen.

Om ni arbetar med former av konst som inte går att ”köpa in” förhåller jag mig till det – de erfarenheter som omger konstupplevelsen kan också inventeras. Jag är speciellt intresserad av anekdoter och skvaller kring hur ni upplever värdet av konsten på arbetsplatsen. Inventeringen tar en halv till en arbetsdag.

Efter en inventering sätter jag ihop det insamlade materialet under ett par veckors tid, för att sedan återvända till arbetsplatsen. Resultatet av inventeringen ställs då ut i en mobil utställningsmonter som jag transporterar till er arbetsplats. Det insamlade materialet kan bestå av allt från fotografier, till text- och ljudfragment. Jag erbjuder er en mini-

utställning med berättelser om er konst vad den är värd nu, och i framtiden. Utifrån er arbetsplats – er värld.

BIOGRAFI

Nina Svenssons konst tar ofta plats in situ, som helt eller delvis är plats-specifik. Hon utgår ofta från den verklighet som finns på platsen och skapar konst som engagerar människorna som finns där. Verken utarbetas ofta över lång tid, vilket ger möjlighet att utforma nya gemensamma sammanhang och etablera djupgående samarbeten. Nina Svensson är utbildad på konsthögskolan i Umeå och har ställt ut på bla Västerbottens museum och på Tensta Konsthall. I projektet #östrandvindstavarvbadhuset arbetade hon med Timrå kommun, med historier från platsen och boende i kommunen. Projektet var undersökningsbaserat, och tog formen av tillfälliga utställningar, workshops och samtal.

KUNSKAPEN SOM BLEV ÖVER

Marika Troili

När arbeten förändras kan arbetsuppgifter komma att omformuleras eller så börjar de utföras på nya sätt. Det här sker inom många yrken och på de flesta arbetsplatser, att arbetsuppgifter helt försvinner händer också. Förändringarna sker av olika anledningar: nya behov uppstår, gamla behov upphör, nya rutiner införs, nya tekniska hjälpmedel introduceras, ny förvaltning tar vid, nya riktlinjer praktiseras, omorganisationer implementeras, datorer tar över arbetsuppgifter som tidigare utfördes av människor, och så vidare. Vi måste lära om, eller lära nytt. Det gamla sättet överges. Den gamla kunskapen blir överflödig, men den finns kvar. Den finns i våra händer, i våra minnen, i våra kroppar, i vårt medvetande. Vi vet saker som vi inte behöver veta. Vi kan saker som vi inte behöver kunna, som vi inte längre har användning för. Det händer också att kunskap "blir över" på andra vis. Kunskap som skulle kunna vara till nytta men som inte förvaltas – kompetenser som arbetsgivare inte tar till vara. Det överblivna vetandet ser olika ut inom olika yrken och på olika arbetsplatser. Mina tankar kring denna kunskap började i och med att företaget som anställt mig gjorde ett antal omorganisationer på kort tid. Detta fick till följd att kunskap som de anställda hade blev oanvändbar. Jag funderade på vad som hände med denna kunskap, och hur den vars kunskap förvandlas från användbar till oanvändbar upplevde förlusten. *Kunskapen som blev över* undersöker, genom intervjuer och samtal, vilka förmågor vi inte "behöver" längre. *Kunskapen som blev över* handlar också om att ge plats åt det oanvändbara, det som inte gör någon nytta, som inte fyller någon funktion.

PRAKTISKT GENOMFÖRANDE

Verket är tvådelat och består av ett mobilt ljudarkiv som packas upp och presenteras av konstnären. Sedan följer ett samtal med medlemmarna i föreningen, och andra intresserade på arbetsplatsen. Det mobila arkivet växer för varje arbetsplatsbesök och består av en samling repliker och relikter med anknytning till kunskap som blivit över. Arkivet fungerar sedan som utgångspunkt för ett samtal om överbliven kunskap på den arbetsplats som besöks.

Kunskapen som blev över är ett verk som utökas varje gång det aktiveras/visas, och de samtal som förs kommer att bidra med ytterligare relikter och repliker till ett pågående arkiv. Samtalet mellan konstnären och de deltagande kommer nämligen att spelas in. Delar eller fragment av det inspelade materialet kommer sedan att infogas i det arkiv som utgör verket. Samtliga "röster" i arkivet förblir anonyma, och kommer inte kunna härledas till en specifik person eller situation.

Den inledande presentationen av *Kunskapen som blev över* tar cirka 30 minuter, och samtalet 90 minuter. Den beställande föreningen tillhandahåller en stol och ett bord för presentationen, samt sittplatser till de som väntas delta, i en lokal av passande storlek beroende på antalet närvarande.

BIOGRAFI

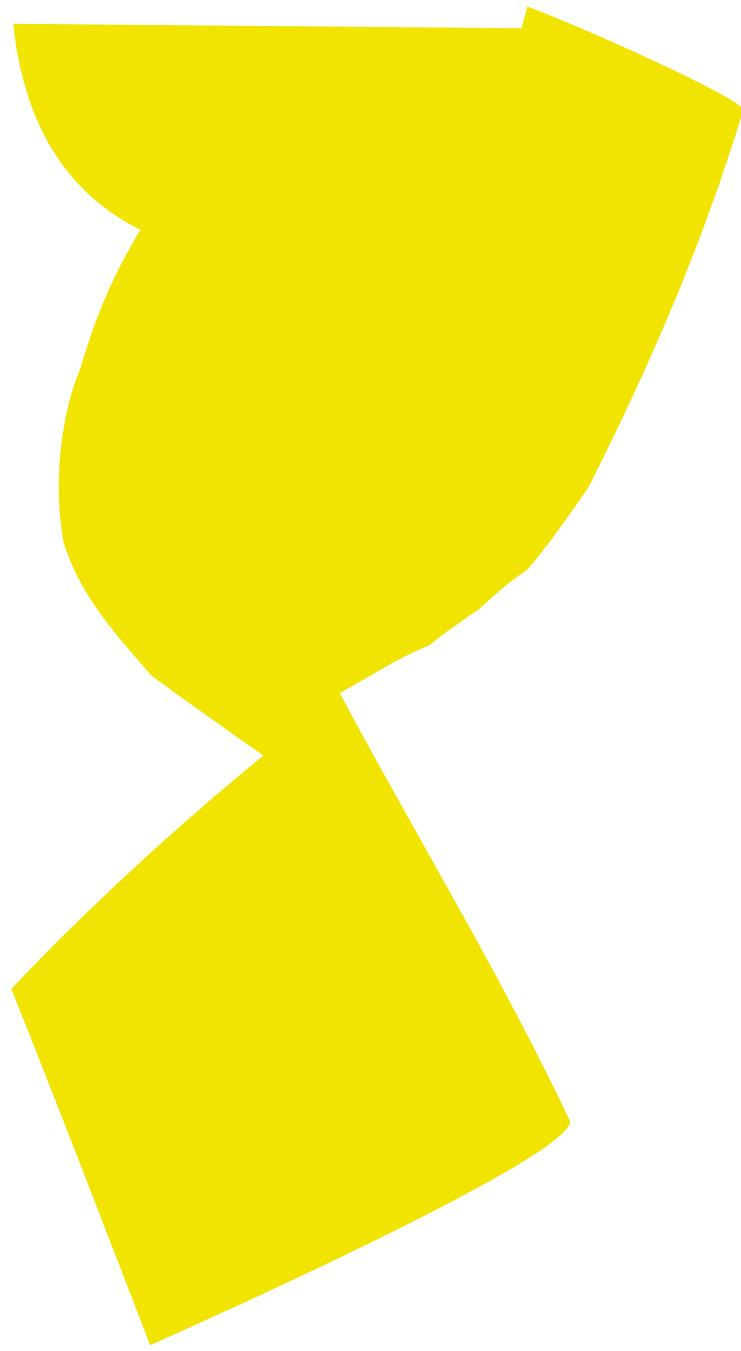
Marika Troili arbetar med installation, intervju, objekt, video, vandring, text och performance och är utbildad vid Kungliga Konsthögskolan i Stockholm. Hon är intresserad av mellanrummet mellan diskurs och handling i vår politiska och socioekonomiska verklighet. Flera av hennes arbeten berör samtidens krav och förväntningar på individ och kollektiv. Som utgångspunkt för dessa frågeställningar använder hon ofta konkreta situationer, platser eller objekt som i hennes arbeten får nya betydelser.

Kunst

Arbete

Kunst

Arbete

Marika Holm, Konstföreningen Torget intervjuad av Mathias Jansson

Kan du berätta om hur Konstföreningen Torget bildades och vilken verksamhet som den bedriver idag?

– Konstföreningen Torget grundades 2014 samtidigt som konstverksamheten utökades på förskolan med en egen ateljérista och ateljé. Föreningen grundades för att stärka konstens roll och ge de anställda en möjlighet att förkovra sig, men också att njuta och få nya impulser i den ganska stressiga vardagen på förskolan.

Föreningen är öppen för alla anställda. Vi började med att besöka konstmuseer och hålla skapande verksamhet vid arbetsplatsmöten. Styrelsen planerade även hur de professionella konstnärernas utställningar kunde se ut. Det tog lite tid att hitta rätt form för utställningarna, då det inte går att garantera att små händer inte kommer åt verken.

Vi startade utställningsverksamheten vintern 2015 med videokonst av konstnärgruppen Local A. i ateljélokalen. Detta verk väckte både personalens och barnens nyfikenhet. Idag bedriver vi Artist in Residence, utställningsverksamhet och workshops i konstnärliga uttryck för personalen. Utställningarna och performanceverksamheten når även utanför förskolan med föräldrarna som utställningspublik, och med Rinkeby utanför dörren.

Konstföreningen drivs av personalen på en förskola, betyder det också att barnen på förskolan och deras föräldrar är en del av konstföreningens publik? Och hur arbetar ni i så fall med den målgruppen?

– Störst påverkan har Artist in Residence-konstnärerna. De inspirerar både personal och barn att skapa egna verk. Det är en speciell erfarenhet att få se en glimt av riktiga konstnärer som arbetar koncentrerat

med sin konst. Detta väcker nyfikenhet och beundran.

Alla ser utställningarna och påverkas av dem: barnen, personalen och föräldrarna, alla kommenterar och funderar de över verken. Utställningarna stärker kommunikationen och reflektion över omgivningen, i förskolan och i Rinkeby.

Situationen för många arbetsplatskonstföreningar har förändrats och blivit tuffare de senaste åren. Hur ser du på konstföreningens roll och framtid på er arbetsplats?

– På förskolan är Konstföreningen Torget bara en tillgång som ger oss möjligheter att bjuda in samtidskonsten med alla dess frågor och "glasögon" till förskolan. Det är komplexa samtidsfrågor som dagligen måste tas ställning till på förskolan. Där kan samtidskonsten, utställningar, workshops, performance och annat faktiskt vara en ventil för allehanda funderingar och reflektioner.

Under våren 2015 hade konstföreningen ett Artist in Residence där konstnärgruppen Local A. fick möjlighet att delta. Kan du berätta lite om hur det fungerade och vad konstnärgruppen gjorde under sin tid hos konstföreningen?

– Det var spännande med våra första Artist in Residence-konstnärer. Local A. som består av Jenny Berntsson och Felice Hapetzeder fick tillgång att arbeta i förskolans ateljé under cirka två och en halv månader, från slutet av mars till början av juni.

De valde att arbeta tillsammans med personalen och att utöka ett projekt som de redan arbetat med under en längre tid. De visade ett videokonstverk under hela våren på förskolan, ordnade en workshop

med performativa inslag för all personal och arbetade själva med att skulptera under sin residensstid. Till sist visade de en fotoutställning av personalens arbeten under wokshopen.

Att Local A. fanns i huset var enormt givande för personalen och barnen. Det går inte att beskriva hur positiv deras inverkan var. Hela förskolan ville vara en skulpturateljé under den här perioden. I ateljén med barnen användes knappt något annat material än lera, vilket var helt enligt barnens önskemål.

Local A. arbetar bland annat med och om självporträttet och frågor om identitet. De arbetade inte direkt med barnen på förskolan. Men videon, personalens workshop som barnen hade hört om, och att se Jenny och Felice arbeta med självporträtt, väckte, främst bland femåringarna, en enorm lust att göra egna självporträtt och många frågor om utseende, identitet och var man hör hemma kom upp. Att projek-

tet väckte alla dessa svåra, men så viktiga, frågor hos alla inblandade, gammal som ung, är mer än vad man någonsin kunde hoppas skulle hända.

Hur arbetar er konstförening kring samtidskonsten? Finns det något speciellt projekt eller utställning som du vill lyfta fram som ett bra exempel.

– Vi vill helst arbeta med samtidskonstprojekt. Det finns ett samband mellan samtidskonstnärer, en plats i samtiden som förskolan är och den så kallade förorten. Det finns mycket både konstföreningen och konsten/konstnärerna kan få ut av detta samarbete även om alla inte är insatta i vad precis samtidskonsten är. Men arbetet berör många.

Local A.s projekt *Arbetsplats(frågan)* var ett fantastiskt startskott på vårt arbete med Artist in Residence och samtidskonstprojekt på Konstföreningen Torget i Rinkeby.

Anna Östlund, Konstsektionen vid SSAB i Borlänge intervjuad av Mathias Jansson

Kan du berätta hur Konstsektionen vid SSAB Borlänge bildades och vilken verksamhet som konstföreningen bedriver idag?

– Konstsektionen vid SSAB Borlänge bildades våren 2009. Det har funnits en konstförening tidigare på företaget men den upphörde i mitten av 1990-talet. Konstsektionen är en av flera fritidssektioner som får finansiellt stöd av Fritidsstiftelsen på företaget. Vår verksamhet omfattar konstresor och utflykter, besök hemma hos konstnärer, konstlotteri, kurser och ett galleri där lokala och regionala konstnärer ställer ut månadsvis.

Du är ordförande både i Konstsektionen vid SSAB Borlänge som är en arbetsplatskonstförening, och den allmänna konstföreningen Borlänge-Tunabygdens Konstförening. Hur skiljer sig arbetet åt mellan de två föreningarna, och finns det något som de allmänna konstföreningarna kan lära sig av arbetsplatskonstföreningarna eller tvärtom?

– Konstsektionen vid SSAB Borlänge är alltså en av flera fritidssektioner som finansieras av Fritidsstiftelsen på SSAB i Borlänge. Fritidsstiftelsen i sin tur "ägs" av de anställda. Konstsektionen är öppen enbart för de som jobbar, eller har jobbat, på SSAB i Borlänge. Syftet med verksamheten är att främja intresset för och sprida kunskap om konst bland de anställda på SSAB i Borlänge. Målet är också att öka kännedomen om konst, dess positiva inverkan på människan såväl i arbetet som på fritiden.

Jag tror nog syfte och mål är snarlika för de båda konstföreningarna, men det som skiljer dem åt är att målgruppen för Konstsektionen är mer avgränsad och att

verksamheten har varit lite mer folkbildande. Genom att arrangera och genomföra kurser i måleri och hantverk så vill vi uppmuntra fler att skapa, men också lära sig mer om konst. Samma syfte och mål kan man säga att konstresegruppen har. Gruppen besöker både stora utställningar och mindre lokala evenemang. Ibland går de på visningar och ibland besöker de konstnärer. Genom att variera sitt upplägg har de försökt få fler att våga gå och titta på konst. Man måste inte vara expert för att gå på en utställning eller besöka en konststrunda. Det viktiga är att man är intresserad av konst, och vill se och uppleva.

Borlänge-Tunabygdens Konstförening (BTKF) som är en allmän konstförening med uppdrag att arrangera fyra utställningar, plus julsalongen, varje år i Borlänge biblioteks konsthall (övriga utställningar ansvarar kulturförvaltningen för), är mer fokuserad på att visa och lyfta fram högkvalitativ konst för Borlängeborna i allmänhet och de konstintresserade i synnerhet.

Det BTKF kan lära sig av Konstsektionen är att försöka bli mer folkbildande, våga ta lite andra grepp. Varför måste det alltid vara måleri/grafik/skulptur som ställs ut av en konstnär i konsthallen? Varför inte göra en utställning om något som har en koppling till våra liv? I höstas lyfte vi fram Alice Lund Textilier AB, en av tre handvävningsateljéer i Sverige som har verkat i Borlänge i snart 80 år. I en utställning där de fokuserade på mattor berättade de om företagets historia och konsthantverksskicklighet.

Nästa sommar blir det en utställning om B-laget på akutstyrcen på SSAB i Borlänge. Det är fotografen Henrik Hansson och jag som vill berätta om arbetsglädje, stolthet, kamratskap och professionalism på en arbetsplats som är väldigt ökad för många.

Situationen för många arbetsplatskonstföreningar har förändrats och blivit tuffare de senaste åren. Hur ser du på konstföreningens roll och framtid inom företaget?

– Den största utmaningen för alla föreningar idag är att värva nya medlemmar. Den andra är att få medlemmarna att vilja jobba i en ideell förening. Konstföreningar har det extra svårt då det inte alltid är accepterat att lägga pengar på konst och kultur. Många företag sponsrar gladeligen idrottsevenemang och föreningar men att lägga pengar på en konstförening eller ett kulturrevenemang är inte självklart. Här tror jag vi måste bli bättre på att förklara och beskriva vad konstföreningens verksamhet faktiskt gör och bidrar med. Om vi vill ha en bättre fördelning mellan män och kvinnor på företagen så kan en konstförening bidra till att fler kvinnor söker sig till mansdominerade företag. Det finns forskning som visar hur viktig konsten är för vår hälsa och vårt välbefinnande – det här måste vi dra nytta av. Det finns också statistik som visar att museer och kulturrevenemang har en betydligt större publik än idrottsevenemang – det bör vi bli bättre på att kommunicera.

Jag anser att konstföreningen har en roll att fylla likväl som golföreningen och fiskeföreningen. Men att det troligen måste till ett mer etablerat samarbete mellan konstföreningen och företaget för att företaget verkligen ska se och förstå nyttan, och därmed också stötta föreningen. Jag tror också att vi behöver göra mer än bara köpa in konst som lottas ut bland medlemmarna. Avdramatisera det här med konst – det är ingenting som är enbart för en sorts människor. Alla kan ta del av konsten.

Hur kan man arbeta för att skapa en symbios mellan företaget och konstföre-

ningen där bägge gynnas och kan ta del av varandras kompetenser och möjligheter?

– Vi måste nog försöka få till ett mer etablerat samarbete mellan konstföreningen och företaget, nästan som ett sponsoravtal där företagets anställda får något för de pengar som företaget investerar i föreningens verksamhet.

Jag förmodar att samtidskonsten är en utmaning för konstföreningen? Konstföreningen är van att hantera utställningar med tavlor och skulpturer så vad skulle behövas för att man även skulle våga satsa på nya uttryck som performativ konst, performance eller videokonst? Är det något som er konstförening funderar kring och arbetar med?

– Beror på hur man definierar samtidskonsten. När det gäller performativ konst så är det framför allt det praktiska som ställer hinder i vägen för oss: plats för det, finansiella och personella resurser och tekniska förutsättningar saknas idag. Vi har diskuterat olika idéer men fallit på att vi inte har tiden eller pengarna.

Jag personligen skulle vilja få till ett samarbete med företaget, jag har flera idéer kring att bjuda in konstnärer och arkitektstuderande att skapa i vårt material – stål – men har inte haft tid eller kraft att driva det vidare just nu. Jag tror det skulle kunna finnas fördelar och vinster för alla parter i ett sådant projekt. Både när det gäller att lyfta fram vår produkt – och att sätta SSAB på kartan som ett företag där man ser längre och värdesätter även kultur och konst. Det kan i sin tur locka fler kvinnor att söka sig till företaget. Och fler kvinnor gör företaget ännu bättre. En positiv spiral. Kruxet är att få företagsledningen att inse värdet av att satsa pengar och tid på detta...

